

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE SVMMO PON=||TIFICE,|| QVINQVE LIRBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

Liber Tertivs. Svmma. Septem Electores Imperij à Romano Pontifice
constitutos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53860](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53860)

LIBER TERTIVS.

S V M M A.

Septem Electores Imperij à Romano
Pontifice constitutos.

CAPVT PRIMVM.

Electores ante Gregorij X. Pontificis & Friderici II. Imperatoris tempora designatos.

ROSTREMA restat quaestio de septem Electoribus, quam Illyricus fustissimè persequitur à pag. 89. vsq; ad 138. & quoniam tres auctorum sententias de hac ipsa quaestione fuisse habeo, quarum una Gregorio V. Romano Pontifici, altera Gregorio X. item Romano Pontifici; postrema Ottoni III. Imperatori institutionem hanc Septem-virorum Principum adscribit: vt primam sententiam, quae verissimè corroboremus, duas posteriores confutare pro viribus aggrediemur.

Principidè igitur Ioannes Auëtinus primus est (quod sciam) qui communi, & multorum auctorum sententiis trito itinere praetermissò, nouam quandam semitam aperuit. is enim lib. 5. Annalium Boiorum pag. 510. de septem Electoribus loquens, Ego, inquit, illos demum post fata Friderici II. institutos, & à Gregorio X. confirmatos esse compertum habeo.

Auentinum sequutus est Onuphrius Panuinus in libro de Comitibus Imperatoriis. tametsi enim ignorare se dicit, quando, & à quo septem Electorum institutio manauit: affirmat tamen, se certò comperisse, incidisse eam in illud tempus, quod

quod inter mortem Friderici II. & creationem Rodulphi Imperatoris intercessit. Illud etiam addit probabile videri, illam institutionem Gregorij X. auctoritate in œcumenico Concilio Lugdunensi factam esse. quę sententia presentis causę nostrę nihil officit (quid enim nostra interest Quintusne, an Decimus Gregorius is Pontifex fuerit, qui Electores instituit, modò Pontifex aliquis instituerit?) verum tamen falsa est, atq; adedò perspicuè falsa, vt Auentini & Onuphrij temeritas nulla ratione excusari queat. siquidem Auentinus (vt paulò antè audiimus) compertum sibi esse dicit, post fata Friderici II. Septem viros institutos; Onuphrius autem in libro de Comitibus Imperatoriis, hæc verba scribere ausus est: Itaq; cùm nullus nec Germanus, nec Italus, nec cuiusuis gentis auctor, qui tamen ante Friderici obitum vixerit, vel verbum quidem de hac re faciat; profectò necesse est, vt longo tempore post Othonis tempus hoc institutum fuerit.

Videamus igitur an reperire possimus auctorem, qui ante obitum Friderici II. vixerit, & Electorum Imperij meminerit. Martinus Polonus Pœnitentiarius fuit Innocentij, Papę IV. vt Onuphrius testatur in additione ad Platinam, vbi fabulam Ioannis VIII. scemina refellit. vixit igitur idem Martinus, Onuphrio teste, ante obitum Friderici II. nam cùm Innocentius Papa ante Fridericum obierit, vt idem Martinus scribit in vita eiusdem Innocentij; non potuit certè Martinus Innocentij Pœnitentiarius esse, nisi ante obitum Friderici vixerit. neque multum refert quòd Onuphrius Fridericum annis quatuor ante Innocentium obiisse scripsit. nam ne sic quidem potuit Martinus Pœnitentiarius apud Innocentium agere, nisi multos annos ætatis exegerit ante obitum Friderici, nisi Pœnitentiarius: infantulus, atque adedò quadriennis fuerit. Hic igitur Martinus in vita Othonis III. ita scribit: Et licet isti tres Othones per successionem generis regnauerint: tamen postea fuit institutum, vt per Officiales Imperij, Imperator eligeretur. qui sunt septem: videlicet primò tres Cancellarij isti, Moguntinensis Germaniæ, Treuirensis Galliæ, Coloniensis Italiæ: Marchio Brandeburgensis Camerarius est; Palatinus Dapifer; Dux Saxoniam ensem portat; Rex Bohemus pincernam agit. vnde versus:

ēēēē

Mogun-

*Moguntinensis, Treuirensis, Colonienfis,
Quilibet Imperij sit Cancellarius horum:
Et Palatinus Dapifer; Dux portitorensis:*

Marchio prepositus Camera, pincerna Bohemus.

Hi statuunt Dominum cunctis per sacula summum.

Habemus igitur auctorem vnum, qui disertis verbis Electorum meminit, cum tamen ante obitum Friderici vixerit. Sed accedat etiam secundus testis. S. Thomas Aquinas non modò ante obitum Friderici II. vixit, sed etiam obiit ante Lugdunense Concilium, in quo vult Onuphrius septem Electores Imperij à Gregorio X. institutos, nam Fridericus II. obiit (Onuphrio teste) anno Domini M. CC. L. sanctasatem Thomas in cœlum ex hac vita migravit anno Domini M. CC. LXXIV. cum ad Concilium Lugdunense profisceretur, & annum vitæ ageret quinquagesimum, vt S. Antoninus scribit, 3. par. Summæ historialis ti. 23. cap. 7. §. II. ex quo sequitur, vt S. Thomas annum egerit sextum & vigesimum, quo tempore Fridericus II. moriebat. Hæc autem sunt verba S. Thomæ, lib. 3. de regimine Principum cap. 19. Otho, inquit, Imperium tenuit vsque ad tertiam generationem, quarum quilibet vocatus est Otho. & ex tunc (vt historię tradunt) per Gregorium V. genere similiter Teutonicum promissit electio. vt videlicet per septem Principes Alemanix fiat, que vsque ad ista tempora perseuerat, quod est spacium ducentorum septuaginta annorũ, vel circæ, & tantum durabit, quantum Romana Ecclesia, quæ supremum gradum in principatu tenet, Christi fidelibus expediens iudicauerit. Hæc sanctus Thomas.

Prodeat verò & tertius testis. B. Augustinus triumphus (vt ex Epitaphio constat, quod exstat incisum in sepulchro eius Neapoli, in Ecclesia Eremitarum Augustinianorum) obiit anno Domini M. CCC. XXVIII. cum vixisset annos octoginta quinq. quocirca necesse est eum anno Domini M. CC. L. quo Fridericus II. obiit, fuisse annorum septem; & anno M. CC. LXXIV. quo Lugdunense Concilium à Gregorio X. coactum est; annorum fuisse vnus & triginta; proinde vixisse non modò ante Concilium Lugdunense, & Gregorij X. Pontificatum, sed etiam antequam Fridericus II. moreretur. Hic igitur

igitur auctor in summa de potestate Ecclesie quaest. 35. art. 2. ita loquitur: Gregorius V. tempore Othonis Imperatoris, conuocatis & requisitis Principibus Alemaniae, septem Electores instituit, officiales ipsius curiae Imperialis: quatuor laicos, ut Regem Bohemiae, Ducem Saxoniae, Comitem Palatinum, & Marchionem Brandeburgensem: & tres clericos, Archiepiscopum Moguntinensem, Treuirensis & Coloniensem. Iam vero si tres isti testes Onuphrio atque Auentino minime satisfaciunt; accedat etiam quartus, Henricus Cardinalis Hostiensis, qui, teste Trithemio in lib. de scriptoribus, anno M. CC. XL. florebat, nimirum anno decimo ante obitum Friderici, & trigesimo quarto ante Concilium Lugdunense a Gregorio X. celebratum. is enim explicans decretalem Innocentij, quae incipit, Venerabilem; septem numerat ac nominat Principes, ad quos Electio Imperatoris antiquo iure pertineat. Accedat etiam quintus testis, quem Illyricus antagōnista noster producit, exstat enim (ut ipse ait) Chronicum manuscriptum, ex quo plurima Albertus Krantzius ad verbum descripsit. Est autem Chronici illius auctor Friderici II. aequalis, & ante obitum eius sine dubitatione vixit, cum ipse testetur coeptum a se scribi Chronicum illud anno Domini M. CC. XL. id est, decennio ante mortem Friderici. in eo igitur Chronico sic auctor loquitur, Papa Gregorius (Nonus) in solentias Imperatoris contra Ecclesiam metuens, Principes super electione alterius sollicitauit, sed nihil profecit. quia quidam Principum ei rescripserunt, non esse sui iuris Imperatorem substituere, sed tantum electum a Principibus coronare. electio enim ad illos dignoscitur pertinere. Ex praetaxatione Principum, & consensu, eligunt Imperatorem, Treuirensis, Moguntinus & Colonienfis. Palatinus eligit, quia Dapifer est; Dux Saxoniae, quia Marscalcus; & Margrauius de Brandeburga, quia Camerarius, Rex Bohemiae, qui pincerna est, non eligit, quia Teutonicus non est. Hæc ille.

Neque mirari debet quisquam, quod hic auctor Regem Bohemiae a numero Electorum excluderit, cum is tamen septimus Elector numerari soleat, nam reuera Bohemiae Rex non eligit cum cæteris; sed solum quando sex Electores inter se ita diuiduntur, ut tres vni, & tres alteri suffragentur,

rum ille ius habet ex duobus electis alterutrum nominandi. Sic enim loquitur Ostiensis in cap. Venerabilem, de elect. Septimus est dux Bohemiae, qui modò est Rex; sed iste secundum quosdam non est necessarius, nisi quando alij discordarent. Idem cum Ostiense docent glossa in cap. Ad Apostolicam, de sentent. & re iudic. lib. 6. Albericus in l. Bene à Zenone. C. de quadrien. præscript. Baldus in Margarita, verbo Annus. Card. Florentinus in cap. Venerabilem, de elect. §. 1. numero 6. & alij.

Cùm igitur tempore Gregorij IX. electio Imperatoris ad Septem-viros pertineret, vt is auctor disertis verbis testatur, qui tum vivebat; quis Auentini atque Onuphrij temeritate excusare poterit, qui tam confidenter scribunt, sibi compertum esse, Electores Imperij non ante Gregorij X. tempora à Friderici obitum institutos.

His addo tres alios testes, quos etsi non constat vixisse ante obitum Friderici, constat tamen aut tum vixisse, aut certe non diu postea, vt nullo modo ignorare potuerint, quid egerit Gregorius X. cuius temporibus ipsi vixerunt. Hi sunt, Lupoldus Bambergensis, Aluarus Pelagius, & Ioannes Villanus, qui omnes florebant sedente in Apostolica sede Ioanne XIII. id est, anno secundo & quadragesimo post Lugdunense Concilium à Gregorio X. celebratum. ac Lupoldus quidem in libro de Iuribus Imperij cap. 2. sic ait: Tempore Othonis III. qui filiis caruit, fuit institutum, vt per certos Principes Germaniæ, scilicet per Officiatos Imperij, seu Curia imperiali, eligeretur Imperator. Hæc ille. qui etiam paulò post septem illos Principes enumerat, atque eosdem versiculos adscribit, quos supra ex Martino Polono retulimus. Aluarus Pelagius lib. 1. de planctu Ecclesiæ, art. 41. de iisdem septem Electoribus loquens, Ista, inquit, electio incepta anno Domini M. III. & perseverabit, quantum Ecclesia Romana permiserit, cuius est regna transferre. Ioannes Villanus lib. 4. historiæ Florentinæ cap. 2. Italicis verbis tradit post obitum Othonis III. constitutum fuisse, idque summi Pontificis auctoritate, vt deinceps à septem Imperij Principibus Imperator diceretur, quos etiam ibidem enumerat, eorumque officia circa obsequium Imperatoris describit. Accedat postremò testimonium

nium ipsorum Electorum, quorum publicæ literæ scriptæ anno M. CC. LXXIX. Romæ exstant authenticæ, in iis enim literis fatentur ipsi, iam olim à sede Apostolica Electores Imperij in Germania constitutos. non est autem credibile, per eam vocem (olim) eos intelligere voluisse tempora Gregorij X. aut Concilij Lugdunensis, cùm epistola scripta sit tantùm quatuor annis post obitum Gregorij, quinque verò post Concilium Lugdunense. neque illud hoc loco prætereundum videtur, eos Principes qui epistolam iam dictam scripserunt, aut omnes, aut certè eorum aliquos vixisse ante obitum Friderici II. cùm inter Friderici obitum, & tempus epistolæ anni tantùm 29. intercesserint. Itaque vndique Onuphrij atque Auentini iudicium non modò falsitatis manifestæ, verùm etiam intolerandæ temeritatis arguitur.

CAPVT II.

Obiectiones Onuphrij refellit.

SED occurrit Onuphrius, ac duobus grauissimis argumentis cùm sententiam nostram refellit, tum suam corroborat. In primis illud adducit: quod si verum esset, quod nos defendimus, Gregorij V. atque Othonis III. tempore, Electores Imperij constitutos; incredibilis negligentia accusandi essent plurimi scriptores, qui rem tantam silentio inuoluerunt. nihil enim de hac re Vitichindus, nihil Luithprandus, nihil Lambertus, nihil Rhegino, nihil Marianus, nihil Otho Frisingensis, nihil Abbas Urspergensis, nihil Sigebertus, nihil alij veteres scripserunt. Deinde percurrit electiones Imperatorum ab Othone III. vsque ad Fridericum II. ac demonstrat eos electos fuisse non à septem dumtaxat Principibus, sed ab omnibus quotquot ex Germania & Italia interesse voluissent. cuius demonstrationis hinc breuem subiiciam summam. Henricum secundum Regem, sed Imperatorem primum, qui Othoni tertio proxime successit, electum ab omnibus totius regni primoribus scribit Otho Frisingensis lib. 6. capite 27. Chunradum item Regem secundum, & primum Imperatorem, communi

omnium procerum consensu electum scribit idem Otho Frisingensis lib. 6. cap. 28. nec non Abbas Urspergensis in Chronico anni M. XX V. vbi inter alios Electores numerat Episcopum Bambergensem. Henricum I V. Regem, tertium Imperatorem electum ab Episcopis, ac Principibus Germaniæ, scribit Abbas Urspergensis in Chronico anni M. L I I. Henricum V. Regem Imperatorem quartum electum ab vniuersis totius Imperij Romani Principibus, tum Ecclesiasticis, tum Laicis, qui duo & quinquaginta numerabantur, scribit Abbas Urspergensis in Chronico anni M. C. V I. vbi etiam addit, solum abfuisse Saxoniam Ducem, nec tamen vllam rationem eius absentiam habitam esse dicit. Lotharium II. electum ab Archiepiscopis duobus, Episcopis octo, Abbatibus permultis, & eminentioribus aulae regalis Primatibus, scribit continuator Sigeberti in Chronico anni M. C. XX V I. quo tempore auctor ille florebat. Chunradum III. Regem, secundum Imperatorem, electum à multis Principibus, non vocato Duce Saxoniam, & Duce Noricorum, vacante etiam sede Moguntina, scribit Otho Frisingensis lib. 7. cap. 22. Fridericum I. ab omnibus totius Germaniæ Principibus electum, scribit Otho Frisingensis lib. 2. de rebus gestis Friderici cap. 1. Philippum à Sueuis, & Saxonibus, & Bauaris, & Bohemis, & Principibus quamplurimis Rheni electum, scribit Abbas Urspergensis in Chronico. Othonem I V. à Colonienfibus, & Argentinensibus, aliisque nonnullis electum; scribit idem Abbas in eodem loco. Fridericum II. adhuc puerulum ab Alemanniæ Principibus penè omnibus viuentem patre electum; ac deinde rursus in schismate aduersus Othonem quartum à Rege Bohemiam, Duce Austriae, Duce Bauariae, Lantgrauio Thuringiae, aliisque plurimis Principibus electum, scribit idem auctor ibidem.

Hæc sanè argumenta, negare non possum quin graui sint, & nullo modo à viris prudentibus contemnenda: quanquam ad eam controuersiam, quam nos præcipuè explicandam suscepimus, nihil ferè pertineant. nos enim (vt supra diximus) non multum laboramus, vtrum Gregorius V. an Decimus, an aliquis alius ius eligendi Principem certis Electoribus dederit; modò qui id fecit, Romanus Pontifex fuerit: quod quidem

dem paulò pòst aduersus Illyricum clarissimè demonstrabimus. tamen si autem ad causam nostram parum faciat definire, vtra verior sit opinio, ea ne, quæ Gregorium V. auctorem facit eius decreti; an illa, quæ alteri cuidam Pontifici rem totam tribuit: quia tamen prior opinio verior est, nitentur eam paucis explicare.

Igitur ex iis quæ dicta sunt, vnum exploratum ac certum haberi debet; alterum in quæstionem vocari potest. Exploratum ac certum haberi debet, sanctionem illam de Electoribus non tempore Friderici secundi, sed annis plus ducentis ante Imperium Friderici, factam esse. Nam cum soli Auentinus atque Onuphrius, qui hoc nostro seculo scripserunt, eam sanctionem editam esse dicant post obitum Friderici secundi; contra verò sanctus Thomas, beatus Augustinus Triumphus, Martinus Polonus, Henricus Hostiensis, auctor in-nominatus Henrici æqualis, Lupoldus Bambergensis, Aluarus Pelagius, Ioannes Villanus, ipsi denique Electores Principes, qui vel Friderico secundo viuentem, vel paulò pòst eius obitum scripserunt, constanter affirmant, eandem illam sanctionem non esse editam suo tempore, sed ante annos plus ducentos; nec vllus omnino inueniatur auctor antiquus, qui eam sanctionem post obitum Friderici I. editam significauerit: quis non videt Onuphrium & Auentinum maluisse temerè diuinare, quàm rem certam, & exploratam ab idoneis testibus accipere.

Quod in quæstionem vocari potest, illud est, vnde factum sit, vt tot Imperatores post Orthonem III. ab Electoribus multo pluribus quàm septem electi fuisse inueniantur. Ad quam sanè quæstionem duplex responsio adhiberi potest. Prima responsio est, plures omnino quàm septem ad electionem conuenire solitos; sed qui non tam eligerent, quàm à Septem-viris electum agnoscerent, eique præsentia sua fauerent. nam hoc etiam tempore multo plures conueniunt ad electionem, quàm septem, & omnium habetur ratio; licet soli Septem-viri propriè ius habeant eligendi.

Quod autem in argumento Onuphrij dicitur, in Henrici V. & Chunradi III. electione Ducem Saxonie non adfuisse,

cccc 4

verum

verum est quidem; sed non potest inde colligi, non fuisse Ducem Saxoniae unum ex numero Septem-virum Electorum, Abbas enim Wispergensis disertis verbis scribit, in electione Henrici V. Ducem Saxoniae non adfuisse, quod senectute impediretur. ex quo intelligimus, eum adesse debuisse, & vel per Legatos, aut epistolam adfuisse; vel certè iuri suo cessisse. In electione autem Chunradi III. scribit Otho Frisingensis loco notato, Ducem Saxoniae, qui expectatus non fuerat, eam electionem pro illegitima atque irrita habuisse: quamuis postea pro bono pacis assensum præbuerit, & electionem factam suo etiam calculo confirmauerit.

Altera responsio esse posset sanctionem illam à Gregorio V. Pontifice, Othone III. Imperatore consentiente factam esse; sed non continuò omnes partes eius decreti in mores induci potuisse. quatuor enim eius decreti videntur esse partes vna, vt non hereditate, sed electione ad Imperium veniatur. altera, vt soli Principes, non etiam populus eligat. tertia, vt ij Principes Germani sint, ad quos nimirum initio translatum Imperium fuerat. postrema, vt non omnes Principes Germani, sed sex dumtaxat aut septem Imperatorem eligant. Et quidem pars prima iam antea in usu esse cœperat, sed tunc nimirum sanctione stabilita esse videtur. nam in familia Caroli Magni Imperium hereditarium fuerat vsque ad Ludovicum Arnulphi Imperatoris filium: deinceps electio locum habuit veruntamen certum decretum, vt electione dumtaxat, non propagatione naturali ad Imperium veniatur, nullum legitur existisse ante Othonis III. tempora. meminit huius rei Otho Frisingensis lib. 2. de rebus gestis Friderici I. cap. 2. Id iuris, inquit, Romani Imperij apex, videlicet non per sanguinis propagationem, sed per Principum electionem Reges creare, sibi tanquam ex singulari vendicat prærogatiua. meminit eiusdem Innocentius III. Pontifex in epistola supra notata ad Ducem Thuringiae, vbi monet Principes, vt caueant, ne ius suum eligendi Regem Romanorum amittant, si sapius filios parentibus in Imperio succedere patiantur.

Altera itè decreti illius pars continuò à morte Othonis III. usu recepta est. nam vsque ad illud tempus, non soli Principes, sed vniuersus populus ad electionem conuenire solitus erat.

Chunra-

Chunradum enim, qui Ludouico Arnulphi Imperatoris filio successit, omnis populus Francorum & Saxonum elegit, teste Vitichindo lib. 1. rerum Saxoniarum, & Luithprado lib. 2. cap. 7. rerum in Europa gestarum. Heinricum successorem Chunradi ab omni populo Francorum & Saxonum Regem creatum, scribit idem Vitichindus in eodem libro. Othonem Magnum, Henrici Regis filium, ab vniuerso populo electum, Vitichindus lib. 2. eiusdem operis testatur. Othonem II. Regem appellatum ab omni populo, omnibusque proceribus, scribit continuator Rheginonis in Chronico anni DCCCC. LXI. Othonem III. Regem creatum à Germanis, qui tum frequentes Romæ aderant, vbi paulò antè Otho II. obierat, testatur Platina in vita Benedicti VII. Deinceps autem (quod sciam) electioni populus nunquam interfuit, sed valuit decretum, vt soli Principes Regem eligerent.

Tertia porro pars, vt soli Germani, non etiam Itali interessent, diu postea vim suam obtinuit. & quoniam hoc loco Illyricus more suo mendacia admiscet, paucis ea refutanda sunt. sic igitur ille pag. 130. *Illud, inquit, non possum bona conscientia reticere, nequaquam probandum esse, quòd Onuphrius iste indicans, quinam ab initio ante constitutos septem electores Imperatores elegerint, primo loco inter illos vetustiores Electores nominat Pontificem, seu eius Legatos: secundo Comitem Taurinensem, & Marchionem Montis ferrati; quibus in genere addit, & alij quidam Itali: postea demum illis adiungit omnes Principes Germania. Hanc suam enumerationem cum profiteatur se veterum Historicorum testimoniis probare velle, proferatq; multorum dicta; nec vnus quidem ex illis, vel Pontificem, aut Pontificis Legatos, vel aliquem Italicum Principem Imperatorum electioni interfuisse testatur: sed tantum Germanicos Principes, omnes vno ore testantur elegisse Imperatorem.] Ego verò nunquam credidissem, Illyricum tam fuisse mendaciorum amicum, vt etiam diceret, se non potuisse bona conscientia ea reticere, quæ sunt mendacia manifesta. quid enim hoc aliud significat, nisi non potuisse eum bona conscientia non mentiri? Audi enim veteres Historicos inter Electores Imperatoris modò Romanum Pontificem, modò eius Legatos, modò Italicos Principes numerantes. Abbas*

Vrſpergenſis in Chronico anni M.LIII. Filium, inquit, ſuum
 Heinricum, Romani Pontificis, cunctorumque Pontificum,
 & Principum regni ELECTIONE Regem conſtituit. Con-
 tinuator Sigeberti in Chronico anni M. C. XXVI. Menſe Au-
 guſto, inquit, Legati Apoſtolicæ Sedis, & Archiepiſcopi cum
 Episcopis & Optimatibus Imperij ex condicō conuenien-
 tes Moguntia, conſultant ſibi & toti Romano Imperio de
 ſubſtituendo Rege. Lotharius Dux Saxonum, vir ſapiens, &
 induſtrius, & Eccleſiaſtico iuri deuotus, præpotens diuitiis,
 & victoriis omnium conſenſu ELIGITUR. Otho Friſingen-
 ſis lib. 2. de rebus geſtis Friderici I. cap. 1. Anno, inquit, ab Vr-
 be condita M. DCCC. ab Incarnatione verò Domini M.C.
 LII. decedente ab hac luce, vernali tempore, id eſt, ſexta feri-
 a proxima, vt dictum eſt, poſt caput Ieiunij, in ciuitate Bam-
 bergenſi piſſimo Rege Chunrado III. Nonas Martij, id eſt,
 tertia feria poſt Oculi mei, in oppido Franconefurt, de tam
 immenſa Tranſalpini regni latitudine vniuerſum (mirum
 dictu) Principum robur, non ſine quibuſdam ex Italia Baro-
 nibus, tanquam in vnum corpus coadunari potuit, vbi cum
 de eligendo Principe Primates conſultarēt (nam id iuris Ro-
 mani Imperij apex videlicet non per ſanguinis propagationem
 deſcendere, ſed per Principum electionem Reges crearentur
 tanquam ex ſingulari vendicat prærogatiua) tandem ab om-
 nibus Fridericus Sueuorum Dux, Friderici Ducis filius, peti-
 tur, cunctorumque fauore in Regem ſublimatur. Hæc illu.
 Idem Otho Friſingenſis lib. 7. Hiſt. cap. 22. Chunradum, in-
 quit, Imperatoris Heinrici ſororium, præſente Theodouo
 Episcopo Cardinali, ac S. R. E. Legato, Summi Pontificis, ac
 totius Romani populi, vrbiumque Italiae aſſenſum promittente,
 nonageſimum tertium ab Auguſto Regem creant. Hæc illu.
 Habemus igitur Romanum Pontificem per ſe, vel per Le-
 gatos, necnon Italicos Principes cum Germanis aliquando
 electioni interſuiſſe. Poſtea tamen, vt diximus, paulatim ſolis
 Germanis Principibus id iuris relictu eſt, vt Regem Roma-
 norum eligerent; Romanus autem Pontifex, electione con-
 firmata, eundem ad Imperium promoueret; vt Innocentius
 III. apertiffimè conſitetur in epiſtola ad Ducem Thuringia,
 vnde exſtat cap. Venerabilem, de electione.

Poſtre-

Postremam decreti illius partem, quæ numerum Electorum ad septenarium redigit, post electionem Friderici II. vsu recipi cœptam esse constat ex omnibus Historicis, qui post illa tempora scripserunt. Credibile verò est, constitutionem istam, quatenus excludebat omnes Principes ab electione, septē duntaxat exceptis, ideo nō fuisse initio admissam, quia odiosa erat, & nec Principes facillē se patiebantur excludi, nec Imperator audebat tot Principes sibi infestos reddere: sed tamen occasione schismatum, quæ temporibus Friderici II. in Imperio quotidie exoriebantur, tandem aliquando omnium consensu esse receptam.

CAPVT III.

Electores Imperij non ab Othone III. Imperatore, sed à Gregorio V. Pontifice Maximo institutos ostendit.

Sed iam Auentino, atque Onuphrio dimissis, ad Illyricum veniamus. Institutos igitur septem Electores antiquis temporibus non negat Illyricus; id vnum negat, eam constitutionem Summi Pontificis auctoritate factam esse, remque rotam Imperatori adscribit. Nos contrā summam rei Pontifici Maximo tribuimus, etsi consensum quoque Imperatoris adhibendum non negamus. Quia verò quæstio Historica est, atque à testium idoneorum fide & multitudine pendet, proferamus nos primū testes nostros, deinde quid Illyricus adferat videamus.

Primus igitur testis sit Innocentius III. quem Illyricus pag. 120. testem esse dicit omni exceptione maiorem. is enim disertis verbis testatur, à Sede Apostolica ad certos Germaniæ Principes potestatem eligendi Regis Romanorum peruenisse. *Verūm* (inquit in epistola ad Ducem Thuringiæ, vnde exstat cap. Venerabilem, de electione) *illis Principibus ius & potestatem eligendi Regē, in Imperatorē postmodum promouendum*

dum recognoscimus & debemus, ad quos de iure, & antiqua consuetudine noscitur pertinere: praesertim cum ad eos sui potestas huiusmodi ab Apostolica Sede pervenerit, qua Romanum imperium in persona magnifici Caroli à Grecis transiit in Germanos. Hæc ille, qui etsi non meminit Gregorij V. tamen id affirmat quod potissimum hoc loco probare contendimus. Innocentium sequuntur ex Italicis & Gallicis scriptoribus Henricus Hostiensis, S. Thomas Aquinas, B. Augustinus Triumphus, Alvarus Pelagius, & Io. Villanus, supra citati: nec nõ Philippus Bergomensis lib. 12. supplementi Chronicorum: Blondus Flavius lib. 3. decadis 2. Baptista Platina in vita Gregorij V. Raphael Volaterranus lib. 22. Anthropologia: Polydorus Virgilius lib. 4. de Inuentoribus rerum cap. aliâs 10. Item Io. Andreas in cap. Ad Apostolicâ, de sententiâ re iudic. lib. 6. & in cap. Venerabilem, §. 1. colum. 3. in 6. quantum. 7. Albericus in lib. Bene à Zenone num. 5. de quadriens præscript. Baldus in sua Margarita, verbo Annus, S. Antonius part. 3. tit. 22. cap. 5. §. 13. Andreas Alciatus (quem virum doctissimum, atque historiarum peritissimum vocat Illyricus pag. 57.) in Commentario legis, Bona ciuitatis; ff. de reborû significatione, & in libro de singulari certamine cap. Multi præterea cum Iureconsulti, tum Historici, quorum esset recensere.

Ex Germanis habemus in primis Iordanum quendam quem ipse Illyricus citat pag. 90. cuius hæc sunt verba in libro de Translatione Imperij: Factum est, quod sanctus Carolus Magnus Imperator de consensu & mandato Romani Pontificis ordinationem sibi diuinitus inspiratam instituit, & præcepit vt Imperium Romanorum apud electionem Canonice Principum Germanorum in perpetuum remaneret. Hæc ille. Certè autem si Carolus Imperator iussu Romani Pontificis Electores Imperatoris instituit; eius institutionis auctor primus ac præcipuus Summus Pontifex fuit. Siquidem in re quamuis maior est auctoritas eius qui iubet, quam eius qui alterius iussum exequitur.

Neque hoc Iordani testimonium pugnat cum eo quod alij ferè omnes scribunt; tempore Othonis III. qui ducentis annis Carolo Magno posterior fuit, eam sanctionem editam
nam

nam Carolus Magnus instituit quidē, vt electio penes Principes esset; sed neque dignitatem Electorum ad certos Principes restrinxit; neque voluit vt electio locum haberet, nisi deficiente successione legitima filiorum. constat enim, vt supra diximus, Imperium hereditarium fuisse Caroli Magni filii & nepotibus: temporibus autem III. Othonis, Gregorius V. Pontifex, hereditaria successione exclusa, solam electionem certorum Principum in Imperio locum habere voluit.

Iacobus Wimphelingius, auctor item Germanus, in Epitome rerum Germanicarum cap. 20. sic ait: Gregorius cognita Imperij imbecillitate, varietateque fortunæ; vtque is qui ceteris virtute præstaret, præesset etiam dignitate; sanctionem tulit, haud abnuente Othone, de Imperatore deligendo, anno Christi M. II. quam vsque ad nostra tempora seruatam videmus, videlicet solis Germanis licere principem eligere, qui Cæsar, & Romanorum Rex appellatus, tum demum Imperator & Augustus haberetur, si eum Romanus Pontifex inunxisset.

Albertus Krantzius & ipse Germanus lib. 4. Saxonix cap. 25. Gregorius, inquit, ad vndecimum, quo abfuerat, mensē restitutus, acerrimam de accepta à Romanis iniuria vltionem sumpsit. pauld enim postea quam redierat, eam fecit de Imperatoris electione sanctionem, quam hucusque per annos iam quingentos seruatam videmus, solis licere Germanis, qui inde Electores sunt dicti, Principem deligere; qui Cæsar tunc, & Romanorum Rex dictus, si à Romano Pontifice coronabitur, Imperator Augustus appelletur.

Ioannes Nauclerus natione Germanus: in 2. volumine Chronographix, generatione 34. ita scribit: Saluari potest, quod ex monumentis Aquileiensis Ecclesix traditum inuenitur, sanctionem de Imperatore à Germanis deligendo, Siluestri temporibus factam esse. nam etsi Gregorius sanctionem instituerit, ille tamē Silvester electionem primam iuxta sanctionem factam approbavit. Et infra: Anno salutis secundo supra millesimum, Othone III. mortuo, Germani Electores concessio iuri per sanctionem Gregorij V. & Othonis III. primū innitentes, Heinricum Ducem Bauariæ, comitem

mitem

mitem Bambergensem, Claudum postea dictum, Caesarem declarant. Hæc ille.

His adde Io. Carionem lib. 3. Chronici, & Ioannem Cospinianum in vita Othonis III. & ipsum Illyricum cum collegis suis Magdeburgensibus Centuriatoribus. omnes enim isti diseris verbis docēt, aut Gregorium Pontificem, aut certè Othonem, ope & auctoritate Gregorij sanctionem illam de Electoribus edidisse. Ac vt Illyricus intelligat quanti faciamus grauissimam eius, collegarumque ipsius auctoritatem, testimonium iam antea in primo capite adscriptum, hoc etiam loco in eius gratiam iterum adscribemus. Sic igitur habet Centur. 10. cap. 10. col. 546. *Gregorius suam patriam inigni aliqua dignitate ornaturus, sanxit, vt penes solos Germanos ius esset eligendi Regem, qui post diadema à Romano Pontifice acceptum, Imperator & Augustus appellaretur.* Hæc ille.

Accedant postremò duo grauissima testimonia, vnū Concilij Generalis, alterum ipsorum Imperij Electorum. Exstat enim in Clementina, Romani Principes, De iureiurando, decretum Concilij. Viennensis generalis, in quo hæc habentur verba: *Ecclesia Romana à Grecis Imperium transfudit in Germanos, & ab eadem ad certos eorum Principes ius & potestas eligendi Regem, in Imperatorem postmodum promouendum, peruenit.* Exstat item Electorum Imperij publicum instrumentum ad Nicolaum III. Pontificem missum, quod, ad maiorem rei fidem, totum hoc loco subiiciemus, descriptum ex autographo, quod

Romæ in arce sancti Angeli
conseruatur.

Instrumentum publicum Germano-
rum Principum.

Nos Principes Imperij vniuersis presentem paginam inspecturis. Complectens ab olim sibi Romana Mater Ecclesia quadam quasi germana charitate Germaniam, illam eo terreno dignitatis nomine decorauit, quod est super omne nomen, temporaliter tantum presidentium super terram, plantans in ea Principes tamquam arbores pre-electas, & rigans illas gratia singulari, illud eis dedit incrementum mirandæ potentie, vt ipsius Ecclesie auctoritate suffulti, velut Germen electum per ipsorum electionem, illum, qui frena Romani teneret Imperij, germinarent. Hic est illud luminare minus in firmamento militantis Ecclesie: per luminare maius, Christi Vicarium, illustratum. Hic est qui materialem gladium ad ipsius nutum excutit & conuertit, vt eius presidio pastorum Pastor adiutus, oues sibi creditas spirituali gladio protegendo communiat, temporali refrenet, & corrigit ad vindictam malefactorum, laudem verò creditium, & bonorum. Vt igitur omnis materia diffensionis & scandali, seu etiam rancoris occasio inter ipsam Ecclesiam & Imperium auferantur, & ij duo gladij in domo Domini constituti, debito fœdere copulati, se ipsos exerceant, in vtilem reformationem regiminis vniuersi, & nos in actu voluntatis & operis inueniamur filij deuotionis & pacis, qui tam Ecclesiam, quàm Imperium confouere tenemur: quicquid per Dominum nostrum R. Dei gratia Romanorum Regem semper Augustum sanctissimo Patri & Domino nostro D. Nicolao Papæ III. eiusque successoribus, & ipsi Romanæ Ecclesie recognitum, confirmatum, ratificatum, innouatum, de nouo

nouo donatum, declaratum, siue concessum, iuratum, & actum, seu factum est per priuilegia, vel quacumq; alia scripta quorumcumq; tenorum super recognitionibus, ratificationibus, approbationibus, innouationibus, confirmationibus, donationibus, concessionibus, & factis, seu gestis tam aliorum Imperatorum, & Regum Romanorum predecessorum Regis eiusdem, quam ipsius Regis, & specialiter super fidelitate, obedientia, honorificentia, & reuerentia per Romanos Imperatores & Reges Romanis Pontificibus, & ipsi Ecclesie impendendis, ac possessionibus, honoribus, & iuribus eiusdem Ecclesie: Et nominatim super tota terra que est à Radicofano, vsq; Ceperanum, Marchia Anconitana, Ducatu Spoletano, Terra comitisse Matildis, Ciuitate Rauennæ & Emilia, Bobio, Cesena, Foropopuli, Forliuio, Fauentia, Imola, Bononia, Ferraria, Comacio, Adriani, atq; Gabello, Arimino, Urbino, Monteferetri, Territorio Balnen. Comitatu Brettenorij, Exarchatu Luenna, Pentapoli, Massa trabaria cum adiacentibus terris, & omnibus aliis ad predictam Ecclesiam pertinentibus, cum omnibus finibus, Territoriis, atq; Insulis in terra mariq; ad Prouincias, Ciuitates, Territoria, & loca predicta quoquomodo spectantibus, nec non super Ciuitate Romana, & Regno Sicilia cum omnibus ad ipsam spectantibus tam citra Farum, quam vltra, Corisca quoque, atque Sardinia, & ceteris terris, ac iuribus ad ipsam Ecclesiam pertinentibus: Nos nostri nomine Principatus in omnibus & per omnia approbamus, & ratificamus, ac isdem omnibus, & singulis, & quibuscunque aliis super eisdem per eundem Regem quoquomodo factis, & in posterum faciendis, voluntatem nostram, assensum, atq; consensum vniuersi

miter & concorditer exhibemus. Et promittimus, quod contra præmissa, vel aliquod præmissorum, nullo vnquam tempore veniemus; sed ea omnia & singula pro posse nostro procurabimus inuiolabiliter obseruari. & vt hæc nostra voluntas, approbatio, ratificatio, assensus, consensus, atque promissio à nobis eisdem Romanis Pontificibus, & Ecclesie in perpetuum obseruentur, hoc præsens scriptura inde fieri fecimus, nostrorumq; sigillorum munimine roboratum. Actum & Datum anno Domini M. CC. LXXIX. Indictione VII. regnante Domino nostro prædicto D. R. Romanorum Rege, glorioso Regni eius anno sexto.

Hos igitur nos testes habemus, Pontifices, Concilia, Principes, Theologos, Iureconsultos, Historicos, eosque veteres, & recentiores; Germanicos, & Italicos.

CAPVT IV.

Obiectiones Illyrici dissoluit ac mendacia plurima auctoris eiusdem detegit & redarguit.

VNC verò quid pro se adferat Illyricus videamus. Sic igitur præfatur pag. 89. *Restat vt dicatur de Electoribus, & iure electionis novi Imperatoris, decedente priore. nam hic quoque, & ubique alibi, Pontificorum parasitarum mendacia grassantur. dicunt enim, quod imperante Othone III. Gregorius V. Germanus malè à Romanis tractatus, suaq; sede, pulsus decretum tulerit, quod septem Germani Principes, loco Romani populi: Senatusque, Imperatorem in perpetuam posteritatem eligere, deberent. quod eorum figmentum mox euidenter Deo dante redarguemus.* Hæc est Illyrici præfatio: quæ si vera sit, necesse iam erit, vt idem Illyricus fateatur, non modò paucos quosdam Scriptores Italicos, sed etiam multos Germanos, & ipsos Electores, atque adèò Illyricum, & collegas eius fingere ac mentiri,

ffff

tiri,

riri, vt Romani Pontificis gratiam aucupentur. Sed videamus quàm euidenter Pontificiorum parasitarum (vt ipse vocat) figmentum redarguat.

Primo loco testem producit Iordanum, qui in libro de Translatione Imperij scribit à Carolo Magno Electores institutos. At idem Iordanus addit, id fecisse Carolum de consensu & mādato Romani Pontificis, vt supra ex verbis eius ostendimus. neque nos tenet Illyrici annotatio illa, *Suppositum planè videtur esse illud verbum, de mandato Papæ; nam tunc Papæ fuerunt subditi iurati Principum Romanorum, atq; adeò Caroli ipsius; non autem eorum domini, qui aliquid eis mandare possent, aut auderent.*] Hæc, inquam, annotatio nos neque terret, neque mouet. siquidem Pontifices Romanos Imperatorum subditos iuratos aliquando fuisse dixit aliquoties iam Illyricus, sed nunquam probauit. nos verò contrà demonstrauius ex Chronico Mariani Scoti, Ludouicum Imperatorem Caroli Magni filij, iubente Papa Gregorio (sic enim loquitur Marianus) coniugem recepisse: & ex Aimoino lib. 5. de rebus Gallorum cap. 24. mandato Adriani Papæ recessisse Carolum Cæsar ab infestatione Ludouici iunioris, Imperatoris Romanorum: denique (vt omittam alia innumerabilia exempla supra citata) ex Radeuico canonico Frisingensi lib. 2. de rebus gestis Friderici I. cap. 70. Fridericum Imperatorem Pontificis pedes osculatum, ei que ex equo descendentem strepant tenuisse.

Secundo loco producit testem Nauclerum: Porro Nauclerus, inquit, *generatione 34. ordinationem Electorum tribuit Othoni III. hisce verbis, Hoc in tempore Electores Imperij instituti leguntur: de quo aliqui scribunt, quòd Otho III. cum hæredes ex se descendentes non haberet, constituit ex consilio Principum Germania, vt Imperatore mortuo, in oppido Francofurt perpetuò fieret electio, Electoresq; constituit tres Archiepiscopos, &c.*] At Illyricus non satis germana fide sequentia

quentia verba prætermisit, quæ ita habent: Itaque aiunt, Gregorium V. cognita Imperij imbecillitate, varietateque fortunæ; utque is, qui cæteris virtute præstaret, præset etiam dignitate; sanctionem tulisse de Imperatore deligendo, &c. Vide etiam quæ supra citauimus ex Nauclero, & planè perspicies quàm bona fide auctores citet Illyricus. Tertium testem esse vult, nescio quam additionem ad epistolas Decretales. Quin, inquit, & Decretalium exemplaria quædam recens Lugduni impressa, habent additionem super Venerabilem, quæ constitutionem septem Electorum Othoni III. tribuit, cui sanè aliqua fides à Papistis tribuenda est.] Ista verò additio nihil omnino nos mouet, tum quòd sit Caroli Molinæi, hominis hæretici, & qui Rom. Pontificem non minus quàm Illyricus oderat; tum quòd sit glossa destruens textum, cum in ipso cap. Venerabilem, apertissimis verbis legatur, potestatem eligendi Regem Romanorum, ad Principes Germaniæ ab Apostolica Sede peruenisse.

Quartum testem producit Theodoricum à Niem: *Eodem modo, inquit, & Theodoricus Niemus, qui primùm fuit multorum Paparum secretarius, postea Episcopus Verdensis, eidem Othoni Casari, & Principibus Imperij constitutionem septem Electorum adscribit.*] Hic verò non solum fidem, sed etiam prudentiam in Illyrico desiderare cogor. siquidem Theodoricus à Niem in suo Nemore, ut ipse etiam Illyricus post quatuor pagellas prolixè citat, nihil eiusmodi scribit; quin etiam (quod attinet ad Othonem III.) clarissimis verbis Illyrici mendacium coarguit. ait enim Electores primùm institutos post obitum Heinrici sancti, qui Othoni III. successerat in Imperio, quo pacto autem Othoni tribuere potuit Niemus id quod ipse scribit factum post obitum successoris eius?

Quinto loco Albertū Krantziū testem profert: Quod, inquit, & Albertus Krantzius in sua Metropoli facit discretis verbis, sicut & in aliis suis historiis.

ffff 2

Nunc

Nunc planè Illyrice, sapere cœpisti, qui diserta illa verba Krantzij non adscripsisti. sed adscribemus nos, vt candorem pectoris tui omnes agnoscant. Sic igitur Krantzius lib. 3. Metropolis cap. 40. *Ita perit sine prole (Ottho III.) praua aliarū electio, quam idem Imperator cum Gregorio V. propinquo suo fecisset, quæq; durat in hodiernum, vt non legitima successione quaratur Imperator (quomodo à memoria Magni Caroli videbatur inolitum) sed electione septem primitiuorum Principum assumatur.* Hæc sunt illa diserta verba Krantzij, vbi vides Gregorium Pontificem nominari, cùm de constitutione Electorū agitur. Sed magis adhuc diserta sunt verba eiusdem Krantzij in lib. 4. Saxonix cap. 25. à nobis suprâ citata. in iis enim verbis illud ipsum legitur, quod Illyricus in præfatione huius disputationis parasitarum Pontificiorum mendacium, & figmentum appellauit.

Sexto loco Nicolaum Cusanum testem producit, cuius integrum cap. 4. lib. 3. de Concordantia Catholica suo libello inseruit. Sed is auctor ab Illyrico multum dissentit. et si enim docet non à solo Pontifice Electores Imperij institutos, sed à communi consensu Imperij vniuersi; docet tamen Summi Pontificis consensum, ad eam institutionem legitimè faciendam primo loco necessariò requisitum: non secus atque in concilio vniuersali auctoritas, & consensus Præsidis requiratur. *Concurreret, inquit, ad hoc consensus ipsius Gregorij V. tanquam vniuersi Pontificis Romani, qui iuxta gradum suum in consentiendo in communem Imperatorem interesse habet, rectè, sicut in Conciliis vniuersalibus concurrat in primo gradu auctoritas ipsius per consensum cum aliis omnibus ipsum concilium celebrantibus: Vigor nihilominus definitionis non ab ipso primo omnium Pontifice, sed ex communi omnium, & ipsius, & aliorum consensu dependet.* Et infra: *Ita quod patet in veritate consensum Romani Pontificis à principio interuenisse, dum isti Electores constituerentur. Unde ipsi cõmuni surgentes legatione omnium qui Imperio subsunt, etiam totius sacerdotij, & Romani Pontificis, eligunt.* Hæc ille. Nihil igitur aliud Cusanus docet, nisi Summum Pontificem non per se solum, sed adhibito etiam aliorum consilio, & consensu, eam sanctionem edidisse.

Verum.

Veruntamē in eo ab isto auctore dissentire cogimur, quòd ipse auctoritatem præcipuam eius institutionis ad consensum omnium eorum referat, qui ad Imperium pertinēt. quod quidem nullo teste probat, nec probare potest. nullus enim Historicus refert talem aliquem popularem conuentū, qualem Cusanus fingit, ad instituendos Imperij Electores celebratum esse. neque mirum videri debet, si Cusanus, vir aliqui doctissimus & diligentissimus, in eiusmodi rebus, quæ ab historiarum cognitione pendent, hallucinatus sit. siquidem ipsius ætate aded magna erat vbique penuria veterum Historicorum, vt ipse capite superiore eiusdem libri aliquoties referat, se apud nullum veterem auctorem legisse, Imperium Romanum trāslatum fuisse à Græcis ad Carolum Magnum; & inde etiam colligat, neque Carolum Magnum, neque cæteros Principes successores eius, vsq; ad Magnum Othonem, verè ac propriè fuisse Imperatores Romanorum. At hos manifestos esse errores, atque ex librorum inopia natos, ne Illyricus quidem negabit.

Accedit postremò, libros illos de Concordantia Catholica scriptos esse à Nicolao Cusano adhuc iuvene, & in gratiam Concilij Basileensis, atque eorum qui tum nihil aliud magis optabant, quàm aliquid dici, vel scribi, quo Romani Pontificis auctoritas minueretur. ex quo etiam fonte manarunt illa verba: Vigor nihilominus definitionis, non ab ipso primo omnium Pontifice, &c.

Itaque idem ipse postea maturior, multis de rebus aliter sensit & scripsit. nam cùm in secundo libro de Concordantia Catholica passim euehat in sublime Concilij Basileensis auctoritatem; postea tamen in epistola prima quæ est ad Rodericum, eiusdem Concilij acta his verbis reprehēdit: Visi sunt, inquit, illi obcæcatissimi viri in spiritu furoris fuisse, quando supra sacrum Principem Ecclesiæ nescio qualem iudiciariam sibi vendicabant potestatem, & horridum nefas attentarunt, in sacrum Principem suum sæuientes, seipfos ab eodem, & vniuersa per orbem Catholica Ecclesia perniciosissimè secantes. Hæc ille. qui sine vlla dubitatione (si occasio se obrulisset) de hac etiam quæstione nostra longè aliter postea scripsisset. Atque hæc paulò fusiùs de Cusano differere placuit, ob

eius viri eruditionem. nam alioqui facile potuissem vnum auctorem, eumque recentissimum, contemnere; cum tot haberem veteres Theologos, Iureconsultos, Historicos, ipsum denique Summum Pontificem, ac Principes Electores, quos vni illi obiicerem.

Pergit deinde Illyricus, atque ait: *Martinus Polonus Paparum familiaris, differens de constitutione Electorum, non tribuit eam Papæ, facturus procul dubio si verè potuisset. sic & Antoninus, Episcopus Florentinus. Sic & Leopoldus de Bamberga, sepe dicens de constitutione septem Electorum, nusquam tamen id Papæ, aut Rom. Ecclesia adscribit, cuius alioqui studiosissimus fuit.* Rectè facit Illyricus vt ad testes mutos prouocet. nam, vt est solertis ingenij, facile præuidebat fore, vt loquentes testes ex ipsis ipsorum testimoniis nullo negotio refellerentur. At quid quæso valent tres muti testes, aduersus tam multos loquentes, fideque dignissimos, quos nos protulimus? fanè in quouis tribunali multò plus ponderis habent duo trësue homines qui affirmant, quàm viginti qui neque afferant, neque negent. quanto igitur magis pluris faciendi sunt viginti, & eo amplius, qui discretis verbis testantur, Electores à Pontifice constitutos; quàm tres, qui id neque negant, neque affirmant, sed vt rem notam, & peruulgatã prætereunt.

Pergit igitur Illyricus, his omissis, ad argumenta quædam longius petita, atque ex eo probare conatur, à Gregorio V. nullam editam sanctionem de Electoribus Imperij, quod eius antecessor Benedictus Othone II. Romæ vita functo Germanos orauerit, vt bonum Principem eligerent. *Scribit, inquit, etiam Platina, Benedictum Pontificem ibi tunc apud omnes instituisse, & orasse vt in tanta rerum difficultate, totiq; periculis, maxime idoneum deligerent: quo ille discrete confessus est, ipsorum esse, non suum, eligere Imperatorem. si verum esset quod Paparum adulescentes contendunt, Papas Carolo dedisse Imperium, Papas Othoni Imperium tradidisse, Papas deusque post Othonem III. ius eligendi Cesaris Germanis tradidisse: an non ibi mortuo. I. Othone suum illud tam plenarium ius eligendi, & creandi Imperatores, vel maxime Papa demonstrasset, cum tanta esset de ea re controuersia, cumq; Roma in sede Papali negotium ageretur?*

At quid est hoc aliud, Illyrice, nisi aërem verberare: Quis enim Catholicorum scriptorum dicit, ad Pontificem pertinere, Imperatores eligere? elegit ille quondam Carolus Magnus; sed cum in eius persona (vt Innocentius loquitur) ad Germanos Imperium transtulisset, ius etiam electionis illis concessit; sibi verò id retinuit, vt electum, si is idoneus videretur, confirmaret, inungeret, coronaret. quod ius Pontificium confirmandæ electionis, Principes Electores agnoscere debere, & in sua præsentia agnouisse, testatur Innocentius Pontifex in cap. Venerabilem, aliquoties iam citato. Itaque idem Platina, qui scribit à Benedicto Pontifice exoratos Electores, vt idoneum Principem designarét, scribit etiam (quod Illyricus non satis germana fide reticuit) ab eodem Pontifice Othonis III. electionem confirmatam, & eo modo schisma sublatum, quod in Imperio oriri iam cœperat, cum alij Othonem, alij Henricum, alij Crescentium Imperatorem delegissent. quo sanè factò summa apparuit in Summo Pontifice potestas; quemadmodum etiam ante illa tempora, cum Carolus Caluus, & Ludouicus Rex Germaniæ de Imperio disceptarent, ille obtinuit causam, quem Summus Pontifex coronauit, vt nos supra cap. 5. ex probatis historiis demonstraui- mus. & post tempora Benedicti cum Lotharius & Chunradus (vt verbis vtat Innocentij in cap. Venerabilem) in discordia fuissent electi, Romanus Pontifex Lotharium coronauit; & Imperium obtinuit coronatus, eodem Chunrado tunc demum ad eius gratiam redeunte.

Sed veniamus ad aliud Illyrici argumentum. At, inquit, quod Pontificij adulescentes clamant, Gregorium V. eam potestatem Germanis tradidisse, & ista ratione (vt nunc sunt) constituisse; nullo certo testimonio probari potest, & in super rationi repugnat. Et infra: Denique proferant, si possunt, exemplar istius decreti, quod à Papa Gregorio V. factum esse aiunt.

Non laborabimus (credo) in hac diluenda obiectione, si Illyricus sibi constare velit. nam (vt omittam testes illos tam multos, & tam probatos, quos antea in medium adduxi) in eadem pagina vbi obiicit nobis testium idoneorum penuriam, pronunciat ipse sine vllis testibus, sanctionem illam de septem Electoribus ab Othone III. esse factam, cum is in Ger-

maniam ex vrbe rediisset. quæro igitur ab Illyrico: qui sunt Historici, qui scripserunt, Othonem III. in Germania sanctionem illam edidisse? ego sanè nullum omnino legi, qui aliquid eiusmodi scripserit: quos autem Illyricus supra citauit, nihil iuuare causam eius, supra demonstraui. Deinde proferat si potest Illyricus exemplar istius decreti, quod ab Othone III. factum esse dicit; qui in historia illa centuriata ita omnia collegit, vt nihil planè præteriisse videatur: cur non etiam decretum illud Othonis III. de septem Electoribus in eam retulit? cur igitur nobis obiicere non veretur, quod æquè sibi ac suis obiici posse videt? vt igitur vno verbo respondeam; vbi decretum illud Gregorianum lateat, si tamè vsquam hoc tempore exstat, nescio; quod tamen aliquando factum esse, facile mihi persuadent insignes illi viri, qui in libris suis narrationem huius facti inferendam censuerunt. nam etiamsi exstaret, nõ aliunde certius cognosceretur esse Gregorij, quàm ex traditione, & fide Historicorum.

Postremum, idq; grauißimum Illyrici argumentũ sumitur ab ipsa naturali ratione. *Sed pugnat, inquit, cum omni ratione hoc figmentum. nam primum electionis ius veteri more statim in ipsa Imperatoria dignitate continebatur, cum Imperium fuit adhuc hereditarium, vt Carolus, alijsue aliquis cum semel fuit factus Imperator, non tantum ipse pro arbitrio imperauit; sed potuit etiam eam dignitatem communicare alteri, cui voluit, vt Carolus communicauit Ludouico filio, is porro Lothario. potuit igitur idem Imperator ex plenitudine sua potestatis etiam alijs illud ius eligendi tradere, aut constitutionem aliquam, decretumq; de ea facere, non expectato Pape mandato, qui tunc eius iuratus subditus fuit cum omnibus Romanistis; sicut Sergius iurauit Lothario fidelitatem cum suis Romanis, & plurimi alij Pape. Deinde creato semel Imperatore, & translato Imperio in aliquam gentem, vt isti gloriantur se transtulisse in Francos, & Germanos; non tantum ipse vnus homo habuit illam plenitudinem Imperatoria potestatis, sed etiam principes potestatis illius participes fuerunt. Imperium enim non in vno solo homine, sed in toto eorum corpore, & presertim in eius principibus consistit.*

Sed hæc omnia, aliaque permulta, quæ Illyricus repetit, & inculcat vsque ad nauseam, nihil aliud efficiunt, nisi ius eligendi Imperatorem penes Germanos fuisse ab ipsa translatione Imperij: quod nos certè minimè negamus. quin potius Innocentius Pontifex, loco supra citato, ex eo probat, potestatem eligendi Imperatorem ad Germanos ab Apostolica sede peruenisse, quòd eadem Apostolica sedes in persona magnifici Caroli Imperium à Græcis transfulerit in Germanos. At non rectè colliges ex eo quòd Apostolica Sedes ius eligendi Germanis in Carolo Magno tribuit illo ipso tempore, quo in eos Imperium transfudit; non potuisse Gregorium V. postea sanctionem aliquam circa electionem Imperatoris, ipso præsertim Imperatore, Germanisq; Principibus consentientibus, edere.

Nam etsi Pontifex Imperium transfudit, & ius eligendi Principem dedit; non transfudit tamen neq; dedit illam suam, quam in omnem Ecclesiam ab ipso Christo habet, summam atque plenissimam potestatem. Quare sicut potuit, Ecclesiæ causa id exigente, Imperium à Græcis ad Germanos transferre: ita quoque transferre posset, si eadem causa non occurreret, à Germanis ad aliam nationem. pari ratione, sicut ius eligendi Principem potuit summus Pontifex Leo eius nominis tertius Germanis tribuere: ita quoque potuit Gregorius V. ad impedienda schismata, bella & seditiones, quæ ex multitudine Electorum nascebantur, ad certum numerum Principum Electores eiusmodi reuocare; præsertim (vt supra dixi) ipso quoque Imperatore assentiente, vel etiam petente ac rogante, omnino enim verisimile est, Imperatorem, quod ipse facere non audebat, vt tot Principes ab electionis iure excluderet, à summo Pontifice id postulasse.

Iam verò quòd Sergium Papam Lothario fidelitatem iurasse Illyricus scribit, non aliò pertinet, quàm ad cumulum augendum eius mendaciorum. nam neque Ado, neque Rhegino, neque Otho Frisingensis, neque Urspergensis, neque Marianus Scotus, neque Sigebertus, neque Martinus Polonus, neque Platina, neque Nauclerus, neque alius vllus (quod sciam) hoc dicit. ac ne ipse quidem Illyricus in vita Sergij, quam scribit Centur. 9. cap. 10. col. 497. & 498. Sed video vnde

ffff s

occa-

occasionem mentiendi arripuerit Illyricus. Liber Pontificialis in vita Sergij I L. & Ioannes Nauclerus in Chronico generat. 39. tradunt rogatum fuisse Sergium Pontificem, vt permitteret Romanam nobilitatem iurare fidelitatem Ludouico Lotharij filio, quem idem Sergius Regem Italiae declarauerat: Pontificem autem nullo pacto concedere voluisse, vt Romani Ludouico iurarent, idque tantum permisisse, vt Lothario Imperatori iusiurandum quod petebatur praestarent. quoniam igitur Sergius Papa Romanos proceres Imperatori Lothario iurare permisit, id Illyricus pro sua mentiendi auctoritate ita interpretatus est, ac si Pontifex ipse Imperatori iusiurandum praestitisset.

Ac vt videas, Lector, quam sibi ipse constet Illyricus, adscribam hic pauca de isto ipso Sergio ex loco citato historiae centuriatae eiusdem Illyrici, ibi enim Sergium Papam, vt Monarcham orbis terrae, & Dominum Regum, atque Imperatorum describit, quem hoc loco subditum iuratum Imperatoris facit. Sic igitur ille Centur. 9. cap. 10. col. 498. *Maiestatem spreuit, nam sese passus est ordinari in Pontificem, non expectato Imperatoris assensu: quod erat contra privilegia eius. deinde noluit committere, vt populus Romanus Ludouico filio Lotharij sacramentum praestaret: licet Drogo Metensis, & alij Archiepiscopi, qui ex Gallis cum Ludouico aduenerant, acriter ea de re cum ipso contenderent, inquit enim ad Episcopos, & legatos: si vultis Domino Lothario Imperatori magno hoc sacramentum vt faciant, solummodo consentio, & permitto. nam Ludouico eius filio vt hoc pergatur, nec ego, nec omnis nobilitas consentit. Regna huius mundi, & gloriam eius affectauit. penes se enim voluit esse potestatem, Reges & Imperatores, quos vellent, inaugurandi. nam Lotharium coronauit, & Ludouicum eius filium Regem Longobardorum designauit: Ludouici filios, de regno disgladiantes, ad pacem per legatos cohortatus est, & regni partitionem approbauit. & Siconulpho Beneuentano in terram prostrato pedes suos osculandos praebuit. Hac ille. Qui si verba sua inspicere non grauetur, per se ipse facile iudicabit, vtrum ille iuratus subditus, atque, vt supra vidimus, iuratum mancipium Regum iure appelletur, qui Imperatores, quos vult, coronat, qui filios Imperatoris Reges desi-*

designat; cui duces humi prostrati pedes osculantur, ad cuius
 nutum populi sacramentum fidelitatis Imperatori præstant;
 quo demum repugnante, iidem populi in verba Ludouici Re-
 gis præsentis, atque armati, iurare non audent. Sed iam libri
 totius Illyriciani conclusionem audiamus. *Hactenus, inquit,
 Spiritu Domini nos in omnem Veritatem manu ducente, &
 dolos fraudesq; Antichristi, eiusq; Symystrarum patefacien-
 te, ostendimus Veram translationem aut etiam communica-
 tionem Romani Imperij in Germanos factam, qua etiam nunc
 Dei beneficio fruuntur. & simul contra recepta historicorum
 clericorumque figmenta probavi, nec translationem Imperij,
 nec ius Electorum, eis Papa beneficio contigisse, &c.*

Non possum equidem non vehementer mirari, cur sum-
 mum Pontificem Antichristum tam confidenter Illyricus no-
 minet. nouimus enim ex Daniele cap. 11. & Paulo 2. Thessal. 2.
 Antichristum nullum Deum curaturum, seque ipsum supra
 omne quod dicitur Deus, exaltaturum, & rursus ex Illyrico in
 hoc ipso libro sæpius audiuius, Romanos Pontifices seruos
 & mancipia Imperatorum fuisse; ex Centuria verò 8. & 9. cap.
 10. iam antè didicimus eosdem Pontifices tot Diis sese subi-
 cere solitos, quot sunt in cælo sancti, quot in terris imagines,
 quot sub terram reliquiæ: quis igitur capiat, eum extollere se
 super omne quod dicitur Deus, & nullum Deum curare, qui
 non modò Deos innumerabiles publicè colat, sed etiam aded
 sit humilis atque abiectus, vt se mancipium iuratum Princi-
 pum terrenorum esse fateatur? Sed quid opus est in hoc men-
 dacio refellendo diutius laborare, cum totus liber ex menda-
 ciis constet? sic nimirum loqui, sic disputare oportuit disci-
 pulum eius, qui in veritate non stetit.

Sed quid ego de illa incredibile impudentia, vel sacrilega
 potiùs impietate dicam, qua tot mendaciorum auctorem Spi-
 ritum sanctum facit? *Hactenus, inquit, Spiritu Domini nos in
 omnem Veritatem manu ducente dolos & fraudes Antichristi
 ostendimus.* Hoc sanè deerat ad cumulum mendaciorum, vt
 disputationem mendaciis vndique scatentem, vel potiùs to-
 tam ex mendaciis fraudibusque contextam, Spiritui sancto
 tribueret, omnemque veritatem appellaret. est ne aliquid vl-
 trà, quò progredi audacia atque impietas possint? si mentiri
 scelus

scelus est apud Christianos; quid erit, religioni sibi ducere non mentiri? quid ipsa mendacia in Spiritum sanctum auctorem conferre?

Sed ego non iam Illyricum miror confidentissimè mentientem, ac religioni sibi ducentem non mentiri, & demum ipsa sua mendacia Spiritui veritatis adscribentem; nam impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit. Illos miror, qui cum viri prudentes & graues videri velint, sibi tamen ab eiusmodi portentis imponi atque illudi tam facile patiuntur. quæ enim maior cogitari aut fingi potest vel negligentia, vel cæcitas, vel etiam stupiditas, quam iis hominibus fidem habere, quorum tanta est leuitas & inconstantia, ut perpetuò secum ipsi pugnent; tanta mentiendi libido, ut in exiguis libellis tantos acervos mendaciorum inserant, ut plura mendacia sint quàm verba?

Sed si eorù desidia non immeritò reprehenditur, qui mendacissimos libros facile sibi obtrudi sinunt, intoleranda deinceps non iam desidia, sed improbitas erit, si detecta & confutata mendacia ab oculis suis atque auribus non repellant. quanquam ego meliora de Germanis, ut corpore candidis, & etiam animo sinceris, & veritatis amantibus sperare debeo. iniuriam enim facerem nobilissimæ nationi, si eos crederem mendaciis potiùs, quàm explorata veritate delectari?

Vnum illud oro, atq; obsecro Germanos omnes, ut secum ipsi cogitent, qui sint, unde genus duxerint, quos maiores habuerint; quantum denique intersit inter præclarissimos illos heroes, Carolum Magnum, Ludouicum Pium, S. Henricum, Lotharios, Othones, Chunrados, qui nihil antiquius habebant, quàm ut Apostolicam B. Petri sedem certatim honorarent, atq; ornarent; & nescio quos Illyricos, homines obscuros, seditiosos, ac turbulentos, qui totis viribus laborant, ut eandem illam sedem imposturis ac fraudibus euertant. neque enim dubito, quin, si ista paulò attentius cogitauerint, illorum potiùs, quàm istorum similes videri volent: multoq; magis eorum pietatem, grauitatem, constantiam sectandam sibi esse statuent, qui Germanicum nomen toto orbe terrarum celeberrimum sua virtute fecerunt; quàm impios istorum fautores, temeritatem, & inconstantiam, qui Germaniam vniuersam

uersam sectis, seditionibus, ac tumultibus repleuerunt. Illud certè historicorum omnium literis ac vocibus testatum extra controuersiam est, nunquam magis potentiâ atq; opibus floruisse Germaniam, quàm cùm illi imperarent, qui sedem Apostolicam in primis venerabantur.

Ad finem libri sui de translatione Imperij adiecit Illyricus longissimam appendicem; in quam primo loco retulit integrum cap. 3. li. 3. de Concordantia Catholica Nicolai Cusani. 2. integram epistolam Innocentij III. quæ incipit Venerabilem, & habetur inter epistolas decretales titulo de Electione. 3. epistolam Friderici I. Imperatoris ex Radeuico lib. 3. cap. 10. quam etiam suprâ posuerat in prolegomenis. 4. Historiam quandam de rebus gestis Paschalis Papæ, & Henrici Imperatoris ex Dodechini Abbatis appendice ad Marianum Scotû. 5. Ludouici IV. Imperatoris Apologiam. Ex quibus omnibus nihil est quod responsionem desideret, præter Apologiam Ludouici IV. nam de testimonio Cusani diximus supra cap. 13. & 15. Epistola Innocentij causæ nostræ maximè fauet. De epistola Friderici disseruimus cap. 3. Historia Paschalis & Henrici ad rem præsentem nihil facit. non enim inter eos quæstio erat de Imperij translatione, sed de inuestituris Episcoporum, & præterea imperfecta historia est, quam ex Dodechino refert Illyricus; perfecta ex Abbate Urspergenfi petenda est. ex qua quisque perspicere poterit, contentionem illam longè alium exitum habuisse, quàm optasset Illyricus. coactus enim fuit Imperator, terroribus plagisque immissis diuinitûs, Ecclesiæ collum subiicere, atque inuestituras Episcoporum, pro quibus retinendis tam diu laborauerat, vel inuitus dimittere. Sola igitur restat Ludouici IV. Apologia; quæ quoniam ab Alberto Pighio egregiè refutata est, ne actum agere videar;
ad ipsius Alberti responsionem Lectorem censui remittendum.

L A V S D E O.

